

Motion till riksdagen

1987/88:K806

av Marianne Karlsson (c)

om utdelande av ordnar till svenska medborgare

Efter beslut av riksdagen år 1973 (prop. 1973:91, KU 27, rskr 266) upphörde utdelandet av de svenska riddarorden – Serafimer-, Svärds-, Nordstjärne- och Vasaorden – till svenska medborgare med utgången av år 1974. Utlänningar och statslösa kan dock tilldelas utmärkelser inom Serafimer- och Nordstjärneorden (SFS 1974:768). I propositionen hade ordensväsendet behandlats som en del av frågan om ett ändrat belöningsystem för statsanställda. Det ansågs odemokratiskt och ojämnt att endast vissa tjänstemän kunde tilldelas ordnar. I stället beslöts att utmärkelsen För nit och redlighet i rikets tjänst (NOR) skulle bli en enhetlig belöning till alla anställda i statlig tjänst.

Man kan alltså konstatera att frågan om ordnar till svenska medborgare kopplades samman med systemet för belöning av statsanställda. Men även andra än statsanställda kunde tidigare få dessa ordnar. Ordensväsendet i Sverige kan dock under den långa tid det existerade sägas ha haft sitt ursprung i och främsta inriktning på belöning för förtjänster inom den statliga förvaltningen.

Utdelning av ordnar är ett inom de allra flesta länder i världen vedertaget sätt för statsmakten att uttrycka sin uppskattning av insatser som landets medborgare gör för samhället. Det förekommer inom länder med olika statskick, inom demokratier och diktaturer, monarkier och republiker, kapitalistiska och kommunistiska stater. Riksdagens beslut år 1973 att diskriminera svenska men inte utländska medborgare från möjligheten att få en svensk ordensutmärkelse synes vara utan motsvarighet utanför vårt land. Såvitt bekant har inte något annat land gjort som Sverige. Tvärtom. I andra länder visas generositet i fråga om utdelning av ordnar. Som exempel kan nämnas våra nordiska grannländer Norge och Finland. I Norge instiftades år 1985 en ny norsk förtjänstorden. I samband med 70-årsjubileet den 6 december 1987 av Finlands självständighet utdelade den finske presidenten inte mindre än 4 500 finska ordensutmärkelser.

Tiden bör nu vara inne för de svenska statsmakterna att till ny prövning ta upp frågan om utdelning av svenska ordnar till svenska medborgare. Det finns *skäl* som talar för en återgång till det tidigare ordensväsendet, med den särskilda inriktning detta ursprungligen hade på belöning för insatser inom den statliga förvaltningen. Det främsta skälet för en återgång är de mindre förmånliga löne- och anställningsvillkor som gäller för anställda i mera kvalificerade befattningar i statlig tjänst i jämförelse med vad som gäller för motsvarande anställda inom privat tjänst. Staten har som arbets-

givare – utöver sociala förmåner – endast den rena lönen att erbjuda den som skall anställas. En privat arbetsgivare kan utöver lön och sociala förmåner också ge många andra förmåner. Löneläget för personer som anställs i privat tjänst på mera kvalificerade befattningar är också generellt sett högre än vad som gäller för motsvarande befattningar i statlig tjänst. Den statsanställda kan – som ovan nämnts – endast få *en* typ av belöning av arbetsgivaren och då först efter 30 år i statens tjänst, NOR. Det nuvarande belöningsystemet för statsanställda är sålunda av synnerligen blygsam omfattning.

Svårigheterna att rekrytera och behålla personer på mera kvalificerade befattningar inom staten har på senare tid ökat alltmer. Ett tecken på svårigheterna att finna personer till statliga chefsbefattningar är att regeringen nyligen utsett en tjänsteman i regeringskansliet, en "headhunter", med särskilt uppdrag att leta rätt på personer som är villiga att ta anställning hos staten. Att kvalificerade tjänstemän hos staten i ökad utsträckning lämnar sina anställningar och går över till privata arbetsgivare är dessutom något som man allt oftare kan läsa om i pressen. Särskilt viktiga grupper för staten är här yngre domare och tjänstemän inom skatteförvaltningarna. En annan betydelsefull personalgrupp är officerare och andra tjänstemän inom försvaret, vilka ofta kan ha kostats på en dyrbar utbildning av staten.

Det är alltså för staten ett problem att kunna rekrytera och behålla personer på mera kvalificerade befattningar. När inte löneförmånerna visar sig vara tillräckliga, bör därför andra utvägar tillgripas för att i någon mån förbättra situationen. En möjlig utväg är då att återinföra det tidigare ordensväsendet. Det är en praktisk och ändamålsenlig form av belöning. Denna belöningsform kan vid ett återinförande innebära att många accepterar ett erbjudande om en statlig chefsbefattning eller väljer att stanna kvar i statlig tjänst inför utsikten att få en sådan belöning. Många kan nämligen väntas uppskatta en ordensutmärkelse. För staten är det också den mest gynnsamma belöningsform som finns, eftersom den inte är förenad med några kostnader för staten. Den enskilde betalar i stället själv en avgift för en ordensutmärkelse till Kungl. Maj:ts Orden.

Det här framlagda förslaget syftar till att ordensväsendet i Sverige bör återinföras i de former det hade före år 1975. Förslaget har sin främsta inriktning på belöning av förtjänster inom den offentliga verksamheten. Anställning inom sådan verksamhet måste göras mera attraktiv. Den måste ges en stathöjning så att den kan locka till sig särskilt dugliga människor. För detta ändamål kan myndigheter (motsv.) genom möjligheten att föreslå ordensutmärkelser ha ett utomordentligt medel till sitt förfogande, som dessutom är utan kostnader för statskassan.

Som ytterligare ett skäl för att återinföra ordensväsendet kan följande anföras. Alla medborgare i Sverige omfattas av 1973 års förbud, alltså även sådana medlemmar av konungahuset som efter förbudet fötts i Sverige. Det innebär att Sveriges tronföljare, kronprinsessan, liksom hennes syskon när de blir äldre är förbjudna att bära rikets officiella ordnar. Det är synnerligen anmärkningsvärt att statsmakterna i ett av världens främsta kulturländer har fattat ett beslut som medför sådana konsekvenser. Denna fadäs kan re-

dan nu rättas till genom detta förslag.

Mot. 1987/88
K806

Nu föreliggande förslag innebär att riksdagen bör göra ett principuttalande för ordensväsendets återinförande i Sverige. Det bör därefter ankomma på regeringen att i samråd med Kungl. Maj:ts Orden utforma de närmare anvisningar om normalplaner m. m. som behövs för resp. utmärkelse.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen förklarar hinder inte möta mot att de svenska riddarordnarna Serafimer-, Svärds-, Nordstjärne- och Vasaordnarna samt eventuellt i framtiden nyinstiftade ordnar får tilldelas svenska medborgare.

Stockholm den 21 januari 1988

Marianne Karlsson (c)